

НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ
ПРИВАТНОГО ПРАВА І ПІДПРИЄМНИЦТВА
НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

КІРОВОГРАДСЬКИЙ ІНСТИТУТ ДЕРЖАВНОГО
ТА МУНІЦИПАЛЬНОГО УПРАВЛІННЯ
КЛАСИЧНОГО ПРИВАТНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

ІНСТИТУТ УПРАВЛІННЯ КЛАСИЧНОГО ПРИВАТНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

**АКТУАЛЬНІ ПРАВОВІ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНІ ПРОБЛЕМИ
ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА СУДОЧИНСТВА**

Збірник наукових праць
Міжнародної науково-практичної конференції
(м. Кіровоград, 12–13 квітня 2013 року)

ЧАСТИНА ПЕРША
НАУКОВО-ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ОПТИМІЗАЦІЇ
УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ
РОЗБУДОВА СИСТЕМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ УКРАЇНИ В
УМОВАХ ЗДІЙСНЕННЯ ПОЛІТИЧНОЇ РЕФОРМИ

ОСОБЛИВОСТІ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ЕКОЛОГІЧНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ

Корнеев Юрій Валентинович
кандидат юридичних наук, доцент,
викладач Юридичного інституту
Національного авіаційного університету
Терещенко Ольга Сергіївна
студентка Юридичного інституту
Національний авіаційний університет

За роки незалежності України було прийнято цілу низку законодавчих актів, присвячених боротьбі з екологічними правопорушеннями. Але не дивлячись на спроби врегулювати питання захисту екологічних права законом, в Україні залишаються не вирішеними багато проблем в цьому напрямку. Специфіка цивільно-правової відповідальності за екологічні правопорушення обумовлена особливостями об'єкта правопорушення, способами обчислення і доведення шкоди та деякими іншими екологічними факторами. Сутність цієї відповідальності полягає в покладенні на правопорушника обов'язку відшкодувати майнову або моральну шкоду, заподіяну внаслідок порушення норм екологічного законодавства. Головною її функцією є компенсаційно-відновлювальна.

Законом «Про охорону навколишнього природного середовища» (ст. 69) передбачено, що шкода, завдана внаслідок порушення екологічного законодавства, підлягає компенсації, як правило, в повному обсязі без застосування норм зниження розміру стягнення та незалежно від збору за забруднення навколишнього природного середовища та погіршення якості природних ресурсів. Крім того, особи, яким завдано такої шкоди, мають право на відшкодування неодержаних прибутків за час, необхідний для відновлення здоров'я, якості навколишнього природного середовища, відтворення природних ресурсів до стану, придатного для використання за цільовим призначенням. [2, с. 67]

Шкода, завдана навколишньому природному середовищу, природним ресурсам у процесі здійснення господарської діяльності або внаслідок забруднення навколишнього природного середовища чи нанесення шкоди природним об'єктам, як правило, належить до категорії позадоговірних зобов'язань. У теорії вона іменується екологічною шкодою. Під нею розуміють погіршення якісного стану навколишнього природного середовища в цілому, окремих природних ресурсів.

Основною метою відповідальності за заподіяну шкоду є забезпечення найбільш повного поновлення (компенсація) цих прав за рахунок особи, що спричинила шкоду, або інших осіб, на яких згідно із законодавством покладений обов'язок відшкодування шкоди. Необхідною умовою виникнення зобов'язань щодо відшкодування заподіяної шкоди є наявність самої шкоди. Екологічна шкода може виявлятися у різних формах: забруднення навколишнього природного середовища, виснаження окремих природних ресурсів, руйнування екологічних зв'язків і систем, шкода, завдана здоров'ю і майну фізичних і юридичних осіб, завдання збитків природокористувачам та інше. [3, с. 87]

Загальні питання про відшкодування шкоди, заподіяної екологічним правопорушенням, регулюються цивільним законодавством. Зокрема, ст. 1162 ЦК України встановлюються загальні підстави відповідальності за завдану шкоду. [1, с. 288]

Потрібно також підкреслити, що особи, які внаслідок порушення екологічного законодавства заподіяли шкоду, повинні її відшкодувати в повному обсязі незалежно від того, чи були їх дії (бездіяльність) умисними або необережними. Виняток становлять випадки, коли шкода завдана фізичною чи юридичною особою, діяльність яких пов'язана з підвищеною небезпекою для навколишнього природного середовища. Особи, що володіють джерелами підвищеної екологічної небезпеки, зобов'язані компенсувати заподіяну шкоду громадянам та юридичним особам, якщо не доведуть, що шкода виникла внаслідок стихійних природних явищ чи навмисних дій потерпілих (ст. 1187 Цивільного кодексу України, ч. 2 ст. 69 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища»). У цьому випадку відповідальність настає незалежно від наявності вини, за умови, якщо заподіювач шкоди не доведе, що шкода виникла внаслідок непереборної сили або умислу потерпілої особи. [1, с. 290]

В практиці є дуже поширеними екологічні правопорушення за лісопорушення, та безпосередньо за незаконну вирубку лісів. Основні положення цивільно-правової відповідальності за шкоду, завдану незаконними рубками, врегульовано цивільним та лісовим законодавством. Цивільний кодекс України (надалі – ЦКУ) містить основні принципи, підстави та умови цивільно-правової відповідальності, а лісове законодавство визначає вимоги до проведення законних рубок, перелічує основні лісопорушення, а також включає методики обрахунку шкоди, завданої незаконним рубками тощо. При відшкодуванні шкоди за вчинені лісопорушення, правові норми обох галузей застосовуються у сукупності. Провідну роль при цьому відіграє Цивільний кодекс, а лісове законодавство має допоміжне значення.

Практичне відшкодування шкоди, завданої екологічними порушеннями має певну специфіку, що обумовлюється незворотністю їх наслідків. Пошкодивши чи знищивши лісову рослинність, уже неможливо одразу відновити її природний стан. Втрати при цьому є фактично невідновними, які б матеріальні ресурси не було б залучено. Приміром, вирощування дерев, знищених незаконними рубками, вимагає тривалого часу.

Проте цивільне законодавство допускає відшкодування позадоговірної (зокрема екологічної) шкоди в натурі. Для лісового господарства це буде приведення порушеного лісового ландшафту у попередній стані. Відповідно до ч.1 ст.1192 Цивільного кодексу України, «з урахуванням обставин справи суд за вибором потерпілого може зобов'язати особу, що завдала шкоди майну, відшкодувати її в натурі (передати річ тогожроду і такоїжякості, полатодити пошкоджену річ тощо) або відшкодувати завдані збитки в натурі». [1, с. 312]

Однак позивачами у цій категорії справ – екологічними інспекціями – такий спосіб захисту інтересів держави майже не практикується, що обумовлено низкою причин.

По-перше, Закон «Про ОНПС» вимагає стягувати шкоду в повному обсязі. Найбільш прийнятним для такої форми стягнення є грошовий еквівалент, передбачений затвердженими таксами.

По-друге, відшкодування в натурі шкоди, завданої незаконними рубками, викликає складнощі при визначенні вартості виконання лісовідновних робіт (необхідна розробка та оформлення робочої документації, підтверджуючі документи тощо).

Отже, законодавець повинен створити відповідні умови для функціонування та розвитку захисту екологічних прав шляхом вирішення нагальних проблем.

Список використаних джерел:

1. Цивільний Кодекс України від 16 січня 2003 року № 435-IV // Відомості Верховної Ради, 2003, № 44, ст.356.
2. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» від 25.06.1991 № 1264-XII // Відомості Верховної Ради України, 1991, № 41
3. Екологічне право України. Академічний курс: Підручник / За заг. ред. Ю. С. Шемшученка. – К.: ТОВ «Видавництво «Юридична думка», 2008. – 720 с.

ЗМІСТ

I. НАУКОВО-ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ОПТИМІЗАЦІЇ УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ

Корнеєв Ю. В., Терещенко О. С. ОСОБЛИВОСТІ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ЕКОЛОГІЧНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ.....	104
--	-----